

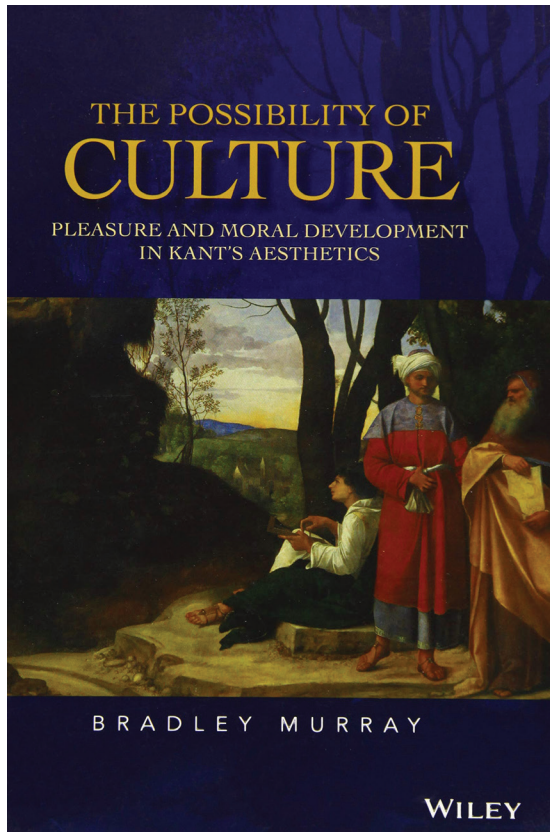
Lukáš
Švihura

Prešovská univerzita
v Prešove

The Possibility of Culture: Pleasure and Moral Development in Kant's Aesthetics

Bradley Murray: *The Possibility of Culture: Pleasure and Moral Development in Kant's Aesthetics*. Chichester: John Wiley & Sons, Inc., 2015, 160 s. ISBN 978-1-118-95065-4.

V roku 2015 vyšla vo vydavateľstve Wiley kniha autora Bradleyho Murraya s názvom *The Possibility of Culture: Pleasure and Moral Development in Kant's Aesthetics* (Možnosť kultúry: Pôžitok a morálny rozvoj v Kantovej estetike). Z hľadiska rozsahu ide o stošesťdesiatstranové dielo, ktoré je písané pomerne prístupným spôsobom. Táto skutočnosť je istotne v súlade s intenciami edície *New Directions in Aesthetics* (Nové smery v estetike), v rámci ktorej Murrayova kniha vyšla. Uvedená edícia si totiž okrem iného kladie za cieľ publikovať knihy, ktoré by mali oslovať nielen úzko zameraných profesionálov, ale aj študentov a širší okruh čitateľov. Intencie uvedenej

edície Murray nasledoval tým, že sa vo svojej knihe snažil vyhnúť „*zdĺhavým diskusiam o rozličných interpretáciách Kantových názorov, ktoré sa v priebehu rokov vyskytli*“ (s. 6) a sústredil sa len na problém, ktorý korešponduje s názvom jeho knihy. To je dôvod, pre ktorý považujeme za vhodné upozorniť na Murrayovu knihu naše domáce (nielen kantovsky vzdelané) intelektuálne prostredie, ktoré môže mať z čítania Murrayovej knihy úžitok.

Ako napovedá aj názov edície, v ktorej bola Murrayova kniha publikovaná, mali by v nej vychádzať najmä také knihy, ktoré sa zaoberajú problémami súčasnej estetiky a filozofie umenia, ale aj knihy, ktoré prichádzajú s novými pohľadmi na vybrané estetické problémy. Murrayova kniha sa však venuje Kantovej estetike. Téma, ktorá je síce nepochybne filozoficky relevantná, ktorá však na druhej strane vôbec nie je nová; téma, ktorá je síce perpetuálnym generátorom neutíchajúcich filozofických diskusií a polemík, ale otázne ostáva, či je zároveň témou, ktorá má čo povedať súčasnému čitateľovi, ktorý sa témam Kantovej estetiky dejinnofilozoficky nevenuje.

Už samotné názvy niektorých kapitol Murrayovej knihy (ktorých je spolu so záverom sedem) napovedajú, že čitateľ sa v knihe stretne s viacerými klasickými pojmami Kantovej estetiky. Neprekvapuje, že sa v nich vyskytujú pojmy ako „krása“, „nezaujatosť“, „umenie“, „génus“ či „vznešenosť“. Je totiž celkom zrejmé, že pri tematizovaní Kantovej estetiky od týchto tém nemožno nikdy abstrahovať a ani by to zrejme nebolo žiaduce, keďže tvoria jej nosný skelet. Napriek ich prítomnosti sa však nemožno nechať zvieŕť na cesty prvého dojmu a predpokladať, že Murrayova kniha je len ďalším z nespočetného množstva deskriptívnych príspevkov ku Kantovej estetike a pokusom o jej neoriginálnu interpretáciu či učebnicové spracovanie.

Murrayova kniha totiž môže svojich čitateľov zaujať tou skutočnosťou, že hoci sa týka Kantovej estetiky, nevzťahuje sa výlučne na Kantovu *Kritiku súdnosti*. Skôr by sa dalo povedať, že intencie Murrayovej knihy sa orientujú na tému, ktorá v našom domácom filozofickom prostredí rezonuje pomerne silno, a to je Kantova filozofia kultúry.¹ Autor sa totiž okrem iného koncentruje na tému kultúrneho pokroku, ktorý podľa neho úzko súvisí s rastom morálky. Ak je však predpokladom kultúrneho progresu postupný rast morálky, preňho to znamená, že sa musíme pýtať, čo môže prispievať k tomu, aby sa jednotlivec stával morálnym aktérom. S formálnou aplikáciou princípov kantovskej etiky si celkom evidentne nevystačíme. A tu sa ukazuje, že Murrayova kniha má ambíciu tento problém riešiť tak, že sa na Kantovu filozofiu zameriava synteticky. Táto syntetizujúca snaha sa uka-

¹ Jedným z najnovších príspevkov ku Kantovej filozofii kultúry na domácej filozofickej scéne je monografia Petra Kyslana: Kyslan, P.: *Fenomén kultúry vo filozofii Immanuela Kanta*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2018.

zuje v tom, že autor má ambíciu prepojiť Kantovu filozofiu kultúry s jeho etikou a estetikou.

Toto podujatie možno na jednej strane vyhodnotiť ako riskantné. Kantova systematická filozofia (vrátane etiky a estetiky) je totiž spracovaná v jeho slávnych kritikách, kým jeho filozofia kultúry je roztrúsená skôr v malých spisoch. Predpokladá to teda nachádzanie explicitne nevyjadrených spojení medzi filozofiou, ktorú Kant spracoval systematicky, a tou filozofiou, ktorú skôr iba nesystematicky načrtával. Na druhej strane však tomuto počinu nemožno uprieť ambicióznosť. Autor si pritom uvedomuje, že pri svojom pokuse prepojiť tieto oblasti Kantovej filozofie si nevystačí napríklad s interpretáciou estetickej súdnosti či formálno-racionálnej etiky. Pracuje preto aj s takými Kantovými prácami, ako je *Antropológia z pragmatického hľadiska* či *Metafyzika mravov*, ale aj s menšími prácami, ako napríklad *K večnému mieru*, a inými, ktoré podľa neho dovedna dokážu objasniť implicitné spojenia medzi problémom kultúry, etikou a estetikou, o ktoré autorovi v konečnom dôsledku ide.

Leitmotívom Murrayovej knihy je v rámci naznačených spojení myšlienka, podľa ktorej môže byť morálny vývoj jednotlivca, od ktorého závisí kultúrny progres, podmienený esteticky. Za všetky príklady možno uviesť myšlienku, že eticky produktívne v tomto kontexte podľa Murraya vystupuje estetický atribút nezaujatosti alebo nezainteresovanosti. Sama nezaujatosť nás síce ešte nerobí morálnymi subjektmi, avšak estetický pôžitok, založený na nezaujatom vnímaní krásy, nás môže naučiť abstrahovať od našich individuálnych a egoistických sklonov. To je dôležité aj pri internalizácii morálneho zákona, a tým aj pri progrese kultúry ako takej.

Zváženie toho, ako sa autorovi knihy darí prepojiť kultúrno-filozofické, etické a estetické témy Kantovej filozofie, ponecháme na jeho potenciálnom čitateľovi. V našej perspektíve je však nepochybne pridatou hodnotou Murrayovej knihy to, že disponuje potenciálom osloviť nielen kantovských filozofov, ale naozaj aj širší okruh čitateľov. Napríklad aj filozofov venujúcich sa téme, ktorá v postmodernom filozofickom diskurze vystupuje ako „estetizácia etického“. Je teda hodnotným príspevkom nielen do dejinnofilozofických, ale aj súčasných diskusií na poli filozofických skúmaní. A to nielen v oblasti estetiky, ale aj etiky a filozofie kultúry.

Mgr. Lukáš Švihura, PhD.

Inštitút filozofie

Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove

Prešov, Slovenská republika

lukas.svihura@unipo.sk